

Werkplan kerksluiting

(definitieve versie 10 maart 2020)

1-BESLUIT

Een sterke afname van het pastoraal-liturgisch gebruik van de kerkgebouwen op de eerste plaats en daarnaast een groot oplopend exploitatietekort, alsmede oplopende kosten voor achterstallig onderhoud, hebben het bestuur doen besluiten om de Aartsbisschop van Utrecht te verzoeken om op korte termijn negen van de dertien kerken in de parochie aan de eredienst te onttrekken. Het betreft de Sint Franciscuskerk in Babberich, de Sint Martinuskerk in Giesbeek, de Heilige Andreaskerk in Groessen, de Sint Martinuskerk in Herwen, de Heilige Antonius Abtkerk in Loo, de Sint Martinuskerk in Oud-Zevenaar, de Heilige Martinuskerk in Pannerden, de Heilige Gerardus Majellakerk in Spijk en de Sint Werenfriduskerk in Westervoort.

Het in stand houden van de organisatie rond het gebouw en de meestal slecht bezochte weekendliturgie kosten veel tijd, energie en geld. Het is niet motiverend voor vrijwilligers en het heeft geen aantrekkingskracht op jongeren of nieuwkomers.

Het bestuur en het pastoraal team onderschrijven het beleid van het bisdom dat concentratie van de zondagsviering in een Eucharistisch Centrum behelst. Daarnaast gaat het pastoraal beleidsplan* er, op basis van de stand van zaken, ook van uit dat de parochie aan één kerkgebouw genoeg heeft voor haar pastoraal-liturgische activiteiten. In 2022 wordt bekeken of het nodig is om ook de overige kerken aan de eredienst te onttrekken. Dit zal het geval zijn bij een voortgaande tendens en ongewijzigd kerkelijk beleid. Het openhouden van deze kerken garandeert voorlopig een geografische spreiding van de weekendliturgie over het gebied van de parochie. Deze kerken zijn gelegen in relatief grote kernen.

Van alle kerken moet gezegd worden dat ze speciale betekenis hebben voor de mensen in de dorpen. Dat maakt het proces pijnlijk. Daarom:

- zal het bestuur zeer zorgvuldig het proces van herbesteding van de gebouwen begeleiden in voortdurend gesprek met de locaties
- zal het pastoraal team voortvarend werken aan de wijze waarop kerk-zijn in de toekomst gestalte blijft krijgen: een aantrekkelijk Eucharistisch Centrum en vitale kleine geloofsgemeenschappen of geloofsgroepen
- zullen bestuur en team werk maken van begeleiding van vrijwilligers die zich elders of voor andere activiteiten willen inzetten (desgewenst zal die begeleiding intensief zijn) en werk maken van het afscheid van hen die willen stoppen als vrijwilliger
- zal het pastoraal team extra aandacht besteden aan oudere parochianen voor wie het verlies van de weekendliturgie ter plaatse het hardste aankomt
- zal het pastoraal team samen met de locatieraden een passende afscheidsviering voorbereiden

*zie voor het pastoraal beleidsplan de website van de parochie

2-ACHTERGROND

2.1 Aansluiting bij het bisdombeleid: één Eucharistisch Centrum

Sinds het begin van het vorige decennium is er in alle parochies sprake van één Eucharistisch Centrum, aangewezen door de Aartsbisschop. Eind 2018 heeft de Aartsbisschop de H. Andreaskerk in Zevenaar aangewezen als Eucharistisch Centrum van de parochie Sint Willibrordus.

Het liturgiebeleid van de parochie gaat uit van een verdere ontwikkeling van de H. Andreaskerk in Zevenaar als de plek waar iedere zondag de Eucharistie met zorg gevierd kan worden en waar in principe alle parochianen zich thuis moeten kunnen voelen.** Het (krimpende) pastoraal team kiest er voor, om de zorg voor de reguliere zondagsliturgie op de andere plekken af te bouwen. Die afbouw komt ten gunste van de inzet voor de liturgie in het Eucharistisch Centrum en van het ondersteunen van activiteiten die vormen van lokaal geloven in het gehele gebied van de parochie stimuleren.

Dit beleid is, zoals al gezegd, ingegeven door de constatering dat het kerkbezoek op de meeste zondagen zeer laag is en dat de organisatie daaromheen veel tijd, energie en geld vraagt van de parochie, van vrijwilligers en beroepskrachten.

2.2 Perspectief

Het pastoraal beleidsplan uit 2017 en het daaruit voortvloeiende liturgieplan uit 2018** blijft perspectief zien voor de toekomst van de parochie als geheel en voor iedere geloofsgemeenschap afzonderlijk, ook van die geloofsgemeenschappen die straks geen kerkgebouw hebben.

Dat perspectief bestaat, zoals gezegd, enerzijds uit de concentratie van de aandacht, energie en middelen in het verder ontwikkelen van het Eucharistisch Centrum in Zevenaar. Op deze centrale plek moeten voor de toekomst de katholieke eredienst en een aantrekkelijk pastoraal aanbod gewaarborgd zijn.

Anderzijds zien we perspectief in de ondersteuning van lokale gemeenschappen om te groeien naar kleine, maar toekomstbestendige geloofsgemeenschappen. In dat groeiproces is de participatie van de gelovigen zelf een noodzakelijke voorwaarde. En het gaat om 'maatwerk' op iedere locatie: al naar gelang de mogelijkheden kan de nieuw te ontwikkelen geloofsgemeenschap een gezicht krijgen.

2.3 De pastorale situatie op dit moment

Het plan tot onttrekking van een kerkgebouw aan de eredienst is op de eerste plaats ingegeven door de voortgaande afname van kerkelijke betrokkenheid en actieve participatie.

2.3.1 Sacramentele bediening

De sacramenten worden gezien als het meest eigene van de katholieke kerk. In de kerk verheugen we ons over iedere gelovige die één van de sacramenten wil ontvangen. Met uitzondering van het sacrament van de ziekenzalving, vinden de sacramentele plechtigheden plaats in een gewijde ruimte. Voor onze parochie Sint Willibrordus moeten we vaststellen, dat de deelname aan de sacramentele bediening drastisch is afgenomen. De periode tussen 2014 en 2018 hebben we goed in beeld:

- Het aantal doopsels loopt in die periode terug tot 30 (een afname van 60%). In tegenstelling tot de Eerste Communie en het Vormsel worden doopvieringen nog steeds 'op locatie' gehouden.
- In 2018 telden we 73 Eerste H. Communicanten. Voor het jaar 2019 waren er 63 kinderen aangemeld voor deelname aan de Eerste H. Communie. Ten opzichte van 2014 is dit een vermindering van 41%. Het pastoraal team verwacht dat over een paar jaar het aantal Eerste communicantjes zodanig zal zijn teruggelopen, dat we het aantal vieringen van de Eerste Heilige Communie naar één kunnen terugbrengen.
- Het aantal vormelingen vertoont een teruggang tot 10 kinderen in 2019. Ten opzichte van 2014 is dat een vermindering van meer dan 80%.

-Het aantal kerkelijke huwelijksluitingen van eigen parochianen in onze kerken varieerde in de afgelopen jaren tussen 1 en 7. Enkele keren per jaar maken we mee dat mensen van elders van één van onze kerken gebruik maken voor een kerkelijk huwelijk.
-Tot slot het aantal uitvaarten. Strikt genomen behoort een uitvaart niet tot de sacramentele bediening, maar het is een wezenlijk onderdeel van de pastorale zorg. Het aantal kerkelijke uitvaarten in onze parochie blijkt de landelijke trend te volgen. Vanaf 2014 loopt het aantal kerkelijke uitvaarten ieder jaar terug met soms wel 15% tot 20%. Hierbij komt ook nog de tendens, die inhoudt dat nabestaanden alleen een avondwake laten plaatsvinden in de kerk. De dag erna is er dan een crematie- of begrafenisplechtigheid in 'besloten' kring. Voor het jaar 2019 registreerden wij 126 uitvaarten of avondwakes in één van de kerken van de parochie.

2.3.2 Kerkbezoek in de weekenden

Het aantal bezoekers tijdens de weekendvieringen wordt op enkele locaties structureel bijgehouden. Op andere locaties globaal. Over de laatste vijf jaren vertonen die bezoekersaantallen overal dezelfde trend: bij vieringen op een aantal 'hoogtepunten' in het (kerkelijk) jaar (Kerstmis, processie, schuttersfeest, e.d.) is de kerkruimte nog enigszins tot goed gevuld, maar in de (overige) weekenden trekken de vieringen gestaag minder bezoekers. Dit leidt er anno 2019 toe, dat op veel locaties het aantal kerkgangers in een weekendviering vaak minder dan 30 is, soms zelfs, letterlijk, maar een handjevol.

De leeftijd van de reguliere kerkgangers is hoog. We zien vrijwel geen kinderen en/of jonge mensen in de kerk. Met uitzondering van het Eucharistisch Centrum in Zevenaar is er op geen van de kerkplekken nog structureel een gezins- of familieviering.

Dankzij lokale vrijwillige voorgangers, zijn er nog vijf gemeenschappen waar in meerdere weekenden (op zaterdag of zondag) een viering wordt gehouden. De overige gemeenschappen hebben in de regel één keer in de maand een viering, of soms twee keer.

Per weekend zijn er meestal ongeveer 450 tot maximum niet veel meer dan 500 kerkbezoekers voor de gehele parochie.

Een veel gehoorde opmerking is: 'er zitten meer mensen in het koor dan in de kerk'. Regelmatig is dit inderdaad het geval. Maar voor wat betreft de koren: de afgelopen jaren hielden zes koren op te bestaan en de verwachting is, dat op redelijk korte termijn nog een aantal koren zal stoppen vanwege de gemiddeld hoge leeftijd en het geringe aantal leden.

2.3.3 Pastorale beroepskrachten

Het pastoraal kernteam bestaat momenteel uit een priester en twee pastoraal werkers. Het team heeft per 1 januari 2019 een omvang van 2,8 fte. Naar verwachting zal deze omvang op relatief korte termijn afnemen als gevolg van 'natuurlijk verloop'. Daarnaast zijn er factoren als vertrek naar elders of ziekte. Op het moment dat er een vacature ontstaat, zal deze hoogstwaarschijnlijk niet meer in z'n geheel worden ingevuld.

2.4 De financiële situatie

Naast de pastorale situatie is er ook bezorgdheid over de financiële ontwikkeling van de parochie, zowel voor de korte als voor de lange termijn.

Onderhoud gebouwen

Een inventarisatie van de toestand van het parochiële onroerend goed (Meerjaren Onderhoudsplan, MJOP) laat zien, dat voor instandhouding van de huidige dertien kerken en bijgebouwen in de komende vijf jaar ruim twee miljoen euro nodig is. Zonder subsidie van overheidswege is er zelfs drie miljoen euro mee gemoed.

Exploitatie

Afgezien van de genoemde kosten in het MJOP, wordt de parochie jaarlijks geconfronteerd met een exploitatietekort. Dit exploitatietekort (253.820 euro in 2018, in de wetenschap dat dit resultaat nog enigszins vertekend is door incidentele baten) geeft, evenals de cijfers van het kerkbezoek en het ontvangen van de sacramenten, duidelijk aan dat de parochie met dertien kerkgebouwen te onderhouden op veel te grote voet leeft.

Het bisdom verleent de parochie, bij een dergelijk exploitatietekort, geen machtigingen om substantiële uitgaven te doen, ook niet voor groot onderhoud aan de gebouwen. Het bisdom heeft het parochiebestuur verder ook opgedragen, om in de beleidsperiode 2018-2021 een gezonde exploitatie te realiseren. Dit betekent dat er zwaar bezuinigd moet worden en dat de toekomstige begrotingen ingrijpend moeten worden aangepast. In de huidige situatie, waarin het financiële draagvlak onder de parochianen afneemt en het er op lijkt dat de uitgaven hetzelfde blijven of zelfs toenemen, ziet het parochiebestuur geen mogelijkheid om alleen door middel van bezuinigingen op de uitgaven tot een gezonde parochiële exploitatie te komen.

**zie voor het liturgieplan de website van de parochie

3-KERKEN GAAN DICHT, GELOOF GAAT VERDER

Het pastoraal beleid mikt op vernieuwing van het kerkelijk leven en op een gelovige houding die meer naar buiten gericht is en gekenmerkt wordt door de bereidheid initiatieven te nemen en verantwoordelijkheden te dragen.

De komende jaren zal er speciale inzet nodig zijn voor:

- de verdere uitbouw van het Eucharistisch Centrum
- lokaal geloven. Hieronder verstaan we het ontwikkelen van kleine geloofsgemeenschappen: lokale groepen van gelovigen die elkaar nabij zijn, die elkaar stimuleren in het geloof en die oog hebben voor de wereld om hen heen, in het bijzonder de kwetsbaren in het dorp of de stad
- contact met kinderen en jongeren (via speciale activiteiten; op scholen, catecheseprojecten). Vrijwilligers worden toegerust om substantieel bij te dragen aan de begeleiding van kinder- en jongerengroepjes, voorbereiding van de sacramentencatechese, organisatie van kinderwoorddiensten. Daarnaast zoekt het pastoraal team mogelijkheden om gesprekspartner te zijn van leerkrachten in het basis- en middelbaar onderwijs
- extra zorg voor ouderen (om meerdere redenen, maar ook omdat zij mogelijk de oude kerkvormen het meeste (gaan) missen). Denk daarbij aan liturgievieringen in zorgcentra, het aanbieden van incidentele groepsgesprekken, het organiseren van ontmoetingsdagen

3.1 De verdere uitbouw van het Eucharistisch Centrum

3.1.1 Van huiskerk van de geloofsgemeenschap naar parochiekerk

In de loop van 2020 en 2021 zal de Andreaskerk in Zevenaar steeds meer de trekken krijgen van een parochiekerk voor heel de parochie en steeds minder de trekken van 'huiskerk' van de geloofsgemeenschap Zevenaar.

Hiertoe zijn plannen gemaakt die betrekking hebben op het liturgisch rooster: invulling van het kerkelijk jaarrooster, implementatie collecterooster, plannen met betrekking tot de inzet van koren uit de hele parochie en plannen met betrekking tot de inzet van vrijwilligers uit kerken die gesloten worden. Deze plannen worden vóór medio 2020 in detail besproken met de geloofsgemeenschap Zevenaar en ook gepresenteerd aan de andere geloofsgemeenschappen. Vrijwilligers uit de kerken die gaan sluiten krijgen een uitnodiging om actief te worden in het Eucharistisch Centrum.

Via het parochieblad en middels enkele informatie- en toerustingsavonden, zal het belang van de Eucharistie als zodanig en een aantrekkelijk Eucharistisch Centrum extra onder de aandacht worden gebracht.

3.1.2 Aantrekkelijk voor jong en oud

Eén van de belangrijkste redenen om het ontwikkelen van een aantrekkelijk Eucharistisch Centrum prioriteit te geven is om jonge mensen een plek te geven waar ze zich gesteund weten door de aanwezigheid van andere, jonge, mensen.

Het Eucharistisch Centrum is niet alleen een kerk waar elke zondag een Eucharistieviering gepland staat, maar het is ook een plek van ontmoeting en een plek waar ideeën kunnen ontstaan en van waaruit initiatieven genomen kunnen worden, ook op diaconaal en catechetisch terrein. Het Eucharistisch Centrum is daarnaast een belangrijke plek om het pastoraal team te ontmoeten en vragen en behoeften aan begeleiding, verdieping en toerusting te stellen.

Idealiter vinden ook mensen er een plaats, van wie de vertrouwde kerk gesloten wordt. Daartoe zal uit elke gesloten kerk minimaal één belangrijk beeld of kenmerkend onderdeel van de inventaris deel gaan uitmaken van de Andreaskerk.

In overleg met de locatieraden zal het bestuur ook de voorwaarden scheppen, dat mensen uit andere dorpen de diensten in Zevenaar bij kunnen wonen. Gezamenlijk vervoer of eventueel zelfs taxivervoer kan tot die mogelijkheden behoren.

3.1.3 Organisatie

Voor wat betreft de organisatie van en in het Eucharistisch Centrum: het pastoraal team is verantwoordelijk voor de inhoud die geboden wordt. Een werkgroep Eucharistisch Centrum, waar plek is voor mensen uit alle gemeenschappen van de parochie, stuurt de vrijwilligers aan en adviseert de pastoor en het bestuur over de inrichting van de kerk.

3.2 Lokaal geloven

De aanwezigheid van de Kerk in de dorpen zal in de toekomst vorm krijgen via kleine geloofsgroepen. Klein: misschien soms niet groter dan een huiskamergemeenschap, maar wel betrokken bij het dorp en met bezielde mensen, elkaar als geloofsgenoten ondersteunend. Dus ook zichtbaar en bezielend voor anderen. De geloofsgroepen worden gevormd door bewust gelovige mensen. Hun betrokkenheid is niet alleen in de vorm van 'consumeren', maar ook in de vorm van 'getuigen' in woord en/of daad. Dat wil niet zeggen dat het om 'perfecte' gelovigen moet gaan. De toegang tot de geloofsgemeenschap is laagdrempelig.

3.2.1 Van parochie georganiseerd rond de weekendliturgie in de plaatselijke kerk naar getuigende lokale geloofsgroep

De mogelijkheden om tot de ontwikkeling van dergelijke gemeenschappen te komen verschillen van locatie tot locatie. In een aantal gemeenschappen zijn nu ook al activiteiten die mensen bij elkaar brengen, of die uiting zijn van de zorg om de kwetsbaren in de leefomgeving.

In enkele gevallen zal een aanknopingspunt om te komen tot een lokale diaconale geloofsgroep liggen bij activiteiten, die nu weliswaar ondernomen worden door gelovigen, maar die weinig of geen relatie met de huidige geloofsgemeenschap hebben. Denk aan vrijwilligers die zich inzetten in zorgcentra of het welzijnswerk.

In andere gevallen zullen mensen gezocht moeten worden op basis van hun uitgesproken motivatie om samen geloofsgemeenschap te (blijven/gaan) vormen.

M.a.w.: aanknopingspunten kunnen zijn:

- bestaande kerkelijke activiteiten,
- bestaande activiteiten die we diaconaal zouden kunnen noemen, maar nu niet als zodanig worden benoemd

Doorslaggevend is de wens samen in geloof te groeien, of het geloof samen te beleven. Concreet zal de vraag aan de parochianen die verder willen in een lokale gemeenschap zijn:

- kunnen we samen (positief) naar de toekomst kijken?
- willen we investeren in een lokale gemeenschap met onze eigen betrokkenheid?
- willen we samen leerlingen van Jezus zijn in deze tijd?

Het stimuleren van een dergelijke ontwikkeling is het werk voor het pastoraal team. Een locatieraad of pastorale raad kan hierbij ondersteuning bieden, maar de nieuwe kleine lokale geloofsgemeenschap zal, afhankelijk van de situatie en de ontwikkelingen, op een andere wijze 'aangestuurd' worden dan door de huidige locatieraden.

3.2.2 Voortzetting bestaande activiteiten

Voor een aantal bestaande praktische activiteiten geldt, dat die doorgang kunnen blijven vinden op de locatie, dat ze *bij voorkeur* door blijven gaan op de locatie. Denk aan het onderhoud van de begraafplaats, de bezorging van het parochieblad, eventueel de organisatie van de actie 'Kerkbalans', eventueel het in stand houden van een klein lokaal secretariaat. Afhankelijk van de wensen en de mogelijkheden kunnen hier de bestaande locatieraden een rol spelen in de aansturing.

Mogelijk zijn er ook activiteiten die pastoraal van aard zijn. Denk hierbij onder andere aan ziekenbezoek en het verzorgen van avondwakes. Dit zijn activiteiten die goed passen

bij activiteiten van de nieuwe kleine lokale geloofsgemeenschap en daarom het beste daarin geïntegreerd kunnen worden.

3.2.3 Een ruimte voor de activiteiten

Als er locaties zijn, waar een kleine gemeenschap niet piepklein is, als die gemeenschap er één is die geregeld bijeenkomsten houdt en waar men er in slaagt eigen activiteiten te organiseren, waar een behoorlijk aantal belangstellenden van buiten op af komt, dan is er natuurlijk behoefte aan een ruimte voor bijeenkomsten en activiteiten.

Een locatie, waar een kleine geloofsgemeenschap van de grond komt, mag er daarom op rekenen dat het parochiebestuur er voor zorgt dat de activiteiten en bijeenkomsten op een fatsoenlijke plek kunnen plaatsvinden. Voor alle duidelijkheid: zo'n ruimte is geen alternatieve vierplek, geen kerkruimte.

4-HERBESTEMMING VAN KERKGEBOUWEN DIE ONTTROKKEN WORDEN AAN DE EREDIENST

Herbestemming betekent concreet dat een gebouw van eigenaar verandert, dus verkocht wordt. Op dat moment wordt de kerk aan de eredienst onttrokken. Er zijn dan geen sacramentele vieringen meer mogelijk of zgn. woord- en communievieringen.

Het is het parochiebestuur dat de gebouwen verkoopt. In eerste instantie treedt het bestuur in overleg met de locatieraden. Het gaat daarbij over de vraag of het kerkgebouw een eigenaar en bestemming kan krijgen die het materiële kerkelijk erfgoed als zodanig wil behartigen en of de kerk een bestemming geeft die in de dorpsgemeenschap op draagvlak kan rekenen.

Idealiter zoekt een locatieraad daarom contact met andere partijen in het dorp of individuen, die behulpzaam kunnen zijn bij de gedachten- en eventuele planontwikkelingen.

Met alle locaties heeft het bestuur reeds minimaal één gesprek gevoerd over de herbestemming.

Het bestuur heeft de uiteindelijke regie in het traject. Het heeft de hulp ingeroepen van een externe deskundige, Ruud Huisman, die kan helpen bij het onderhouden van contacten met overheden en die kan adviseren bij onderzoek naar herbestemming en verkoop.

Inmiddels is met het bureau Boei een afspraak gemaakt over een initieel onderzoek naar de mogelijkheden van herbestemming. Daarvan zal ook een beschrijving van de demografische ontwikkeling inclusief de sociaal economische structuur deel uitmaken.

Ook zijn alle kerken onderworpen aan een taxatie, om de marktwaarde te bepalen.

5-GANG VAN ZAKEN EN PLANNING

5.1 Het proces van kerksluiting, herbestemming en verkoop van de kerkgebouwen

5.1.1 gang van zaken

a. t.a.v. het besluit en de procedure:

Het besluit van het bestuur om de bisschop te vragen de kerken aan de eredienst te onttrekken staat vast. Wanneer alle stappen conform de eisen van het bisdom zijn doorlopen, neemt de bisschop het besluit tot feitelijke onttrekking.

De procedure die gehanteerd wordt is conform de door het Aartsbisdom vastgestelde regels, dus ook volgens het kerkelijk recht. Het protocol schrijft voor dat het bestuur de parochianen dient te informeren over de plannen; de priesterraad zal gehoord worden door de bisschop, alvorens hij een besluit neemt.

Het dossier op basis waarvan de bisschop het besluit neemt, bevat onder meer dit werkplan en de reacties van parochianen hierop. Deze reacties worden verzameld tijdens de hoorzittingen. De inhoud van de hoorzittingen wordt nauwkeurig genotuleerd en gaat ook deel uitmaken van het dossier.

Na het officieel tekenen van het decreet van onttrekking aan de eredienst, kan binnen veertien dagen nog schriftelijk bezwaar worden gemaakt.

b. t.a.v. de verantwoordelijkheden en het gebruik

Tot het moment van verkoop is het parochiebestuur verantwoordelijk voor het gebouw, dus ook voor het noodzakelijk onderhoud. Als een kerk gedurende langere tijd wacht op herbestemming, zullen er in ieder geval maatregelen worden genomen om de veiligheid te waarborgen en om extreem verval tegen te gaan. Na de verkoop is de nieuwe eigenaar verantwoordelijk.

Tot de verkoop is het gebouw beperkt beschikbaar voor speciale vieringen zoals uitvaarten, huwelijken, schuttersvieringen.

De kerk wordt officieel aan de eredienst onttrokken als overdracht aan een nieuwe eigenaar helemaal vast staat. Eerder gebeurt dit niet.

c. t.a.v. de verkoop

Het is de bedoeling dat alle te sluiten kerken van eigenaar veranderen. Dus: verkocht worden. De parochie, eigenaar van alle kerkgebouwen, is de verkopende partij. In principe spreekt het parochiebestuur met alle in koop geïnteresseerde partijen. De nieuwe eigenaar moet passend gebruik garanderen. Welke de partij ook is, waarmee gepraat wordt over de toekomstige bestemming, we praten altijd over verkoop.

De lokale geloofsgemeenschap als zodanig kan geen eigenaar worden, noch de kerk huren. Wel kan een aparte stichting, die los staat van de parochie, de kerk kopen. Die stichting staat dus ook financieel los van de parochie en moet buiten de parochie de nodige financiële ondersteuning vinden voor beheer en exploitatie.

Bij het parochiebestuur ligt de regie voor het verkooptraject. Het bisdom dient echter voor grotere financiële transacties toestemming te geven.

Het bestuur kan desgewenst met andere partners dan de locatieraad spreken, maar wel met medeweten en liefst instemming en deelname van de locatieraad.

d. t.a.v. gebruik en verkoop overige gebouwen, gronden, begraafplaatsen en evt. 'onderdelen'

Van ruimtes die a.h.w. los van de kerk staan en de zgn. parochiecentra, staat niet bij voorbaat vast dat ze verkocht worden. Dat zal onder meer van de gesprekken met de nieuwe eigenaar van de kerk afhangen en van een reële inschatting van het gebruik door de lokale geloofsgemeenschap of de parochie als geheel. Eigendom, beheer en exploitatie van de bijgebouwen worden onderzocht en besproken met potentiële nieuwe eigenaars. Afhankelijk van de gesprekken met potentiële nieuwe eigenaars, zou de inrichting van een kapelletje of monument besproken kunnen worden. Die plek is dan echter niet bestemd voor de eredienst als zodanig.

Het is niet de bedoeling een kerk in 'onderdelen' te splitsen en vervolgens een deel te behouden voor liturgisch gebruik.

Gronden die niet direct om het kerkgebouw liggen, vallen buiten het besluit. Ook de kerkhoven vallen buiten het besluit.

In principe hoeft er voor de kerkhoven dus niets te veranderen. Zolang er voldoende vrijwilligers zijn, kan de locatie zelf het beheer verzorgen. De parochie is eigenaar en verantwoordelijk voor de exploitatie.

Voor zover men het onderhoud lokaal zelf wil en kan, wordt dat toegejuicht. Maar er zal meer centrale aanbesteding voor professionele uitvoering van taken plaatsvinden, als menskracht op de locatie afneemt. Ook zal de mogelijkheid vergroot worden om (delen van) de kerkhofadministratie door het centraal secretariaat te laten uitvoeren.

e. inventaris en interieur; archief

Na de onttrekking aan de eredienst, zullen alle voor de eredienst bestemde zaken en het geregistreerde kunstbezit uit de kerk worden gehaald en een bestemming elders krijgen. Als het niet anders beschreven is, is de inventaris eigendom van de parochie.

Wat onlosmakelijk vast zit in of aan de kerk, verandert met de verkoop van eigenaar. Voor de bestemming van het interieur, de kunstschaten en de versiering in en aan de kerk zijn er nauwgezette regels. Als het besluit tot onttrekking is genomen, zal een speciale 'liquidatiecommissie' op basis van die regels de bestemming bepalen.

Gebruiksvoorwerpen in bruikleen zullen, afhankelijk van de voorwaarden waaronder de bruikleen plaats had, worden teruggegeven.

Wat in de parochie bewaard moet worden aan archief, gaat naar het Centraal Secretariaat. Van wat niet bewaard moet worden kan een scheiding worden gemaakt tussen wat vernietigd kan worden en wat aangeboden kan worden aan (bijvoorbeeld) het Gelders archief of het Katholiek Documentatiecentrum. T.z.t. zal het bestuur hier met de betrokken locaties een plan voor ontwikkelen.

Over het interieur van het parochiecentrum en bijgebouwen die eventueel mee verkocht worden, zal t.z.t. overleg plaatsvinden. De bestemming zal mede afhangen van het gebruik door de nieuwe eigenaar.

Er mag in de tussentijd niet iets weggegeven worden of iets toegezegd aan iemand. Als de kerk aan de eredienst wordt onttrokken, zal overlegd moeten worden waar de gebruiksvoorwerpen voor de processie bewaard en beheerd worden. Het bestuur garandeert dat de opslag en het beheer veilig zal plaatsvinden.

Als het tot verkoop van interieur of inventaris komt, gaan de baten van verkoop naar de parochie.

f. rechten en plichten

Er is sprake van een aantal rijksmonumenten of anderszins monumentale gebouwen. Dit betekent niet dat ze niet verkocht kunnen worden. De rechten en plichten gaan over op de nieuwe eigenaar.

Contracten voor zendmast in de kerk, e.d. worden overgedragen aan de nieuwe eigenaar.

5.1.2 tijdspad

Sluiting van de kerken voor de reguliere weekendviering zal zijn in de periode van 1 januari tot Aswoensdag, in 2021. Op verzoek van de locatieraad zou dit tijdstip vervroegd kunnen worden. Feitelijke onttrekking aan de eredienst vindt plaats vlak voor de verkoop. Dat zal dus per kerk verschillen.

5.2 Het uitbouwen van het Eucharistisch Centrum

5.2.1 gang van zaken

2020 is het jaar van de Eucharistie. Dit betekent dat de parochianen via enkele toerustingsavonden en artikelen in het parochieblad nog eens doordrongen worden van

de centrale plek van de Eucharistie in het geloofsleven. Daarmee wordt ook het belang benadrukt van een aantrekkelijk Eucharistisch Centrum.

De H. Andreaskerk in Zevenaar is reeds eerder aangewezen door de bisschop als Eucharistisch Centrum. De kerk ligt ook redelijk centraal en wordt, met voorsprong, het best bezocht door de gelovigen.

Van belang is dat de kerk zich ontwikkelt tot de kerk waar alle parochianen zich thuis voelen. Dat betekent dat vrijwilligers van andere plekken er van harte welkom zijn, dat gewoontes van andere kerken kunnen worden overgenomen, dat de aansturing van vrijwilligers door een werkgroep geschiedt die uit mensen van de gehele parochie bestaat. Dat betekent dat ook gekeken wordt naar het vergroten van de mogelijkheden elkaar te ontmoeten bij een kop koffie, het gebouw een 'warme' uitstraling te geven en de kerk aan te passen aan de eisen voor het aantrekkelijk vieren van de Eucharistie. Ook zal voor alle dorpen in de parochie geregeld moeten worden dat mensen die dat willen, de vieringen in Zevenaar kunnen bijwonen. Dat houdt dus in dat er gewerkt moet worden aan het organiseren van gezamenlijk vervoer of een soort taxi-dienst. Implementeren van een 'nieuwe gang van zaken' zal stapsgewijs geschieden.

5.2.2 tijdspad

Nog vóór het voorjaar van 2020 wordt een plan afgerond, waarin de stappen worden beschreven om tot een wenselijke gang van zaken te komen. Dit plan wordt in het voorjaar besproken met de locatieraad en de liturgische vrijwilligers van de Andreaskerk. In het najaar zullen vrijwilligers van andere geloofsgemeenschappen worden benaderd met de vraag of ze betrokken willen zijn bij het Eucharistisch Centrum. In het voorjaar van 2021 functioneert een werkgroep 'Eucharistisch Centrum', die de vrijwilligers aanstuurt en de uitvoering van het liturgisch en pastoraal beleid in het Eucharistisch Centrum mogelijk maakt.

5.3 De ontwikkeling van kleine geloofsgemeenschappen

5.3.1 gang van zaken

Een aantal activiteiten dat nu lokaal plaatsvindt, kan doorgang vinden, ook als het kerkgebouw gesloten is. Denk bijvoorbeeld aan bezoekwerk of het verzorgen van avondwakes. Afhankelijk van de activiteiten in en van de lokale gemeenschap kunnen secretariaten, wachttelefoon, e.d. blijven bestaan. Een aanspreekpunt ter plekke voor de centrale organisatie, maar misschien nog meer voor de parochianen, is in principe een goede zaak.

Het karakter van de lokale geloofsgemeenschap zal gekenmerkt worden door onderlinge ontmoeting, gezamenlijk zoeken naar verdieping van het geloof en dienstbaarheid aan het dorp of de samenleving. Dit houdt een nieuwe manier van denken in. Het gaat om een ontwikkeling van relatief grote geloofsgemeenschappen die georiënteerd zijn op de organisatie van de zondagviering naar gemeenschappen die het geloof dienstbaar aan de samenleving willen vormgeven 'van maandag t/m zaterdag'; en die als gemeenschappen op pad willen gaan als 'leerlingen van Jezus Christus' en als zodanig herkenbaar zijn. Waarschijnlijk zullen de gemeenschappen klein zijn, misschien dat zelfs beter over geloofsgroepen gesproken kan worden.

Vieringen van de geloofsgemeenschap in het kader van lokaal geloven (niet zijnde Communievieringen of vieringen waarbij sacramenten of sacramentaliën in het geding zijn), blijven mogelijk. Deze samenkomsten zouden niet een vanzelfsprekende voortzetting moeten zijn van de bekende weekendliturgie, maar moeten passen binnen het karakter van de kleine, lokale gemeenschap. Meestal is een zaal(tje) in het parochiecentrum of elders daarom zeker zo passend als de aan de eredienst onttrokken kerk, als daar al mogelijkheden zouden zijn vanwege de nieuwe bestemming of de nieuwe eigenaar. Zgn. misintenties die voor een langere tijd in het voren zijn 'besteld', worden overgenomen door het Eucharistisch Centrum of, als de nabestaanden dat graag willen, door een andere kerk die open blijft.

Er kunnen vieringen in zorginstellingen georganiseerd (blijven) worden, zolang de zorginstellingen die mogelijkheid bieden en zolang er menskracht is vanuit de instelling, de lokale geloofsgemeenschap en het pastoraal team. Uitgangspunt is, dat het aangepaste diensten zijn als een vorm van ouderenpastoraat voor in de eerste plaats bewoners van de instellingen. Afhankelijk van het beleid van de instelling zijn anderen ook welkom.

Het pastoraal team biedt ondersteuning bij het zoeken naar mogelijkheden van lokaal geloven en het toerusten van vrijwilligers. De leden van het pastoraal team fungeren desgewenst als sprekers of inleiders bij gelegenheden. Gemeenschappen kunnen ook gezamenlijk optrekken. Het pastoraal team zal enkele bijeenkomsten voor alle gemeenschappen gezamenlijk organiseren als een opstart, maar de vormgeving van 'lokaal geloven' kan per gemeenschap verschillen. Elke gemeenschap mag rekenen op begeleiding 'op maat' van het pastoraal team. Over een aantal activiteiten in het kader van 'lokaal geloven' zal het parochieblad systematisch berichten. Het bestuur maakt mogelijk dat er voor de geplande activiteiten en bijeenkomsten, een ruimte is. Als er geen vaste ruimte is, moet die gehuurd worden. De parochie betaalt op basis van deugdelijke en voldoende gedetailleerde plannen in eerste instantie de initiatieven. Op enige termijn zal er voor wat betreft de lokale activiteiten ook sprake moeten zijn van een sluitende exploitatie. V.w.b. de inhoud van de activiteiten moet de pastoor akkoord kunnen gaan.

Omwille van de eenheid van de parochie, zal het Eucharistisch Centrum een ontmoetingsplek moeten zijn voor alle parochianen en geloofsgroepen. Eén van de mogelijke activiteiten van een lokale geloofsgemeenschap kan dan ook het helpen organiseren van gezamenlijk vervoer naar het Eucharistisch Centrum zijn. Verder zal het pastoraal team van tijd tot tijd gemeenschappelijke bijeenkomsten organiseren voor gemeenschappen die zich ontwikkelen in het kader van 'lokaal geloven'. Het parochieblad dient ook om onderling verbindingen te leggen. Daarnaast zullen er centraal activiteiten (m.n. voor ouderen en jongeren, familiedagen) georganiseerd gaan en blijven worden, die parochiebreed uitstraling en aantrekkingskracht hebben.

5.3.2 tijdspad

Nog vóór het voorjaar van 2020 nodigt het pastoraal team locatieraden en geïnteresseerde parochianen uit voor een eerste, algemene, kennismaking met wat we onder 'lokaal geloven' willen verstaan. Daarna, in ieder geval ook nog in 2020, zal per locatie een bijeenkomst gepland worden, om op het spoor te komen welke parochianen geïnteresseerd zijn.

Vervolgens wordt, op basis van die inventarisatie, een aanbod voor begeleiding gedaan.

5.4 De begeleiding van vrijwilligers die over willen stappen of afscheid willen nemen

5.4.1 gang van zaken

De sluiting van haar of zijn vertrouwde kerk, kan voor een vrijwilliger aanleiding zijn te stoppen met het werk, maar misschien is het ook een gelegenheid om te overwegen een andere taak op zich te nemen, of haar of zijn diensten aan te bieden in het Eucharistisch Centrum.

In ieder geval is het gesprek met de vrijwilligers niet een sluitstuk van het traject van kerksluiting, maar een wezenlijk onderdeel, dat past bij de doelstelling van vernieuwing. Het parochieblad heeft het afgelopen jaar enige artikelen geplaatst onder het motto 'je ziet bijna nooit iemand van de kerk'. Het was een poging om de parochianen mee te nemen in het idee dat de kerk gedragen wordt door gemotiveerde gelovigen en maar zeer ten dele door professionals.

De vrijwilligers die zich willen (blijven) inzetten voor de liturgie in het Eucharistisch Centrum, of dragende rollen willen vervullen in de lokale gemeenschap, mogen daarom rekenen op extra toerusting en, desgewenst, intensieve begeleiding.

Als het algemene kader geldt het vrijwilligersplan van de parochie, waarin zaken rond vergoeding worden geregeld en grenzen gesteld aan risicovol werk.

5.4.2 tijdspad

Vóór 1 januari 2021 zal het pastoraal team per brief een gericht aanbod doen aan alle liturgische vrijwilligers van de kerken die gesloten worden. Vóór de feitelijke onttrekking aan de eredienst ook nog aan de vrijwilligers die met het beheer en onderhoud van de kerkgebouwen bezig zijn. Er zal een duidelijk overzicht zijn van alle mogelijkheden (ook in Doesburg, Duiven en Lobith). Ook wordt een persoonlijk gesprek aangeboden.

Van tevoren is met de plaatselijke raden of werkgroepen overlegd, hoe de vrijwilligers op te nemen in de eigen organisatie. Voor het Eucharistisch Centrum is de werkgroep Eucharistisch Centrum de gesprekspartner. De opvang van nieuwe vrijwilligers zal nauwgezet worden begeleid door het pastoraal team.

Voor het organiseren van het concrete afscheid van vrijwilligers die definitief stoppen met hun werkzaamheden, wil het bestuur graag overleggen met de locatieraden over een passende manier. Hiervoor zijn succesvolle voorbeelden uit andere parochies voorhanden.

In het eerste kwartaal van 2020 zal er overleg zijn met de koren over de toekomst. In principe zijn de koren welkom in de kerken die open blijven. Wel zou het mooi zijn als koren nu al contacten zoeken en nauwer gingen samenwerken, met het oog op de toekomst en een passend en representatief repertoire.

Met dirigenten en organisten in vaste dienst of met langlopende overeenkomsten, is vóór januari 2020 een gesprek geweest over hun wensen.

6-FINANCIËEL BELEID

De sluiting van kerken heeft een pastoraal doel. Passend pastoraat vergt een gezonde financiële huishouding. Op termijn moet het bestaande, jaarlijkse exploitatietekort, dan ook teruggedrongen zijn. Daarbij moet rekening gehouden worden met een teruglopende bijdrage van de parochianen.

De bijdrage via de jaarlijkse actie Kerkbalans loopt al geruime tijd geleidelijk terug. De overige bijdragen in de vorm van stipendia, collectes, e.d. geven de laatste jaren een grote terugval te zien. De verwachting is dat in eerste instantie de opbrengst van de actie Kerkbalans een extra terugval zal laten zien. Tegenover de structurele daling van de kerkbijdrage staat echter ook een terugloop in personeelskosten. (Begin 2021 is de formatie van het pastoraal team al gedaald naar 2,65 fte en we mogen er van uitgaan dat dit cijfer nog verder zal dalen)

De opbrengst uit bezittingen zal naar verwachting niet noemenswaardig teruglopen. Daarnaast leidt het sluiten en verkopen van kerken tot een aanzienlijke besparing op onderhoudskosten, verzekeringskosten en energiekosten. Ook zullen indirecte kosten (vrijwilligersvergoedingen, bijdragen aan koren, vergoedingen dirigenten) afnemen. Ofschoon op korte termijn niet in detail overzien kan worden hoeveel geld er nodig is voor hoogstnoodzakelijk onderhoud, is het alleszins verantwoord ervan uit te gaan dat de blijvende inkomsten en de besparingen leiden tot een sluitende begroting.

Dit zal, gezien de verwachte stijging van het tekort in 2020 niet direct het geval zijn, maar onder voorwaarden kan een deel van het geld dat verkregen wordt uit de verkoop van kerkgebouwen, ingezet worden voor investeringen in pastorale projecten. Deze investering kan plaatsvinden, eventueel voordat het exploitatietekort in z'n geheel is teruggedrongen.

Op aanvraag zijn beknopte verslagen van de jaarrekeningen tot en met 2018 op te vragen bij het bestuur. Zo ook de begroting voor 2020.

7-DOSSIER SINT MARTINUSKERK HERWEN & AERDT

7.1 Pastoraal en liturgisch profiel van de geloofsgemeenschap Sint Martinus Herwen & Aerdt

De geloofsgemeenschap maakt gebruik van een eigen kerkgebouw en de aanwezige ruimtes.

(aangepast en bevestigd dd. 4 september 2019)

Pastorale en liturgische participatie	Opmerkingen
Aantal parochianen	1100 (peiljaar 2018)
Dopelingen	3 (peiljaar 2018)
Eerste Communicanten	3 (peiljaar 2019). EHC project is in clusterverband
Vormelingen	0 (peiljaar jaar 2019). Vormselproject is in clusterverband
Huwelijken	0 (peiljaar 2019);
Uitvaarten	8 (peiljaar 2018)
Frequentie weekendvieringen	Ieder weekend, waarvan 1 weekend door pastoraal team. In andere weekenden door vrijwilligers
Kerkbezoek tijdens ('normale') weekendviering (buiten Kerstmis)	7-20 (koorleden niet meegeteld). Deelname kerkbezoek vooral uit Herwen en Aerdt; in beperkte mate van elders
Bijzondere vieringen (buiten Kerstmis en uitvaarten)	Bescheiden processie op Sacramentsdag; schuttersviering Herwen in september; 4 Mei viering; ontmoetingsdag rondom Martinusfeest; Sint Maartenviering; Schuttersviering Aerdt
Doordeweekse viering	Nee
Kosters/beheerders	1 vaste, vakkundige koster
Misdienaar	Geen
Koren	2: dameskoor en liturgiekoor
Koffiedrinken na de viering	Nee
Secretariaat	1 ochtend per maand open
Jaarlijkse vrijwilligersbijeenkomst	Niet meer jaarlijks
Locatieraad (aantal leden)	12
Vrijwilligers	95
Avondwake-en uitvaartgroep	Ja
Lokale PCI/Caritas/MOV	Is opgenomen in parochiebreed verband
Bezoekgroep ouderen/zieken	Ja, via caritas werkgroep, en is sterk
Relatie met de omgeving	er is wel oog voor de omgeving, maar de relatie wordt niet direct of inhoudelijk gelegd

'Toekomstbestendig'	liturgisch is er geen toekomst; de kans zit eerder in het ontwikkelen van een kleine lokale gemeenschap
Afstand tot Mariakerk Lobith; Eucharistisch Centrum Zevenaar	3,5 km; 7 km

7.2 Karakteristiek en staat van onderhoud gebouwen van de geloofsgemeenschap Martinus Herwen & Aerdt

(bevestigd dd. 4 september 2019)

Kerkgebouw	Martinus kerk, bouwjaar 1905
Monument	Rijksmonument
Uitstraling/representatief	mooie kerk, gezichtsbepalend voor dorp
Bereikbaarheid	Goed
Geschiktheid	Veel te groot voor de huidige eredienst
Culturele waarde van kerkgebouw	Zie Boek: 'Erfenis voor vandaag en Morgen. R.-K. kerken in Oost Gelderland', IJzerloo 2009 (p.107-109)
Bijgebouwen	geschikte vergaderzaal naast/achter de kerk
Bouwkundige staat	Zie volledig rapport Monumentenwacht sep. 2018
Kostenonderhoud volgens MJOB	€ 113.984,- (BRIM subsidie a € 40.000,- inbegrepen)
Parochieel kerkhof	Ja

Op verzoek beschikbaar:

1. Volledig rapport van Monumentenwacht dd. september 2018 (44 pg.)
2. Meerjaren onderhoudsbegroting augustus 2018 (3 pg., p. 5-7)
3. Beschrijving kerkgebouw met inventaris in historisch en kunsthistorisch opzicht (Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland)
4. Beschrijving van het gebouw en grondstuk naar ligging, omvang, bouwkundige toestand, annex-gebouwen en planologische positie.

8-SCHEMA : TIJDSPLANNING EN ROLVERDELING

Stap	Wat	Wanneer	Door	Stap in bisdom-protocol
1	Gesprekken bestuur-bisdom en goedkeuring aartsbisschop voor bekendmaking van de plannen	Vanaf januari tot juni 2019	bestuur	1
2	Informatieavond locatieraden	3 juli 2019	bestuur	2
3	Vervolggesprek per locatieraad	4 september 2019	bestuur-locatieraad	
	Gesprekken over toekomst gebouw in eigen locatieraad			
4	Informatieavond in de Cluse	2 oktober 2019	bestuur	
5	Gezamenlijk gesprek met alle vrijwillige voorgangers en pastoraal team	27 november 2019	pastoraal team	
6	Gesprekken met dirigenten	December 2019-Februari 2020	bestuur en pastoraal team	
7	Gesprek over toekomst gebouw locatieraad en bestuur	30 januari	werkgroep herbestemming; locatieraad	
8	Presentatie van een concept-werkplan 'kerksluiting' aan locatieraad.	31 januari 2020	pastoraal team	
9	Eerste gezamenlijk gesprek over 'lokaal geloven' (locatieraden en pastoraal team)	4 februari 2020	bestuur	
10	Gesprek met uitvaartvrijwilligers	6 februari 2020	pastoraal team	
11	Opstellen definitief werkplan kerksluiting	9 maart 2020	bestuur	
12	Gesprek met koorbesturen	18 maart 2020	bestuur en pastoraal team	
13	Hoorzitting	25 maart 2020	bestuur	3
14	Plan vaststellen 'uitvoering eucharistisch centrum'	Maart 2020	pastoraal team	
15	Verzoek aan aartsbisschop tot onttrekking	April 2020	bestuur	4
16	Besluit over ingediende verzoek na het horen van de priesterraad		Aartsbisschop	5
17	Bekendmaking besluit aartsbisschop		Aartsbisdom-bestuur	
18	Definitief decreet		Aartsbisschop	6
19	Mogelijkheid bezwaar en beroep (tot 10 dagen na bekendmaking)			

20	Communicatie plannen Eucharistisch Centrum met vrijwilligers geloofsgemeenschap Zevenaar	Voorjaar 2020	pastoraal team	
21	Vervolggesprekken met locatieraden over mogelijkheden van lokaal geloven	maart-september 2020	pastoraal team	
22	Overleg met locatieraden over moment en vorm van slotviering	Uiterlijk: september 2020	pastoraal team	
23	Inventarisatie liturgische vacatures	najaar 2020	pastoraal team	
24	Benaderen alle liturgische vrijwilligers met de vraag naar toekomstige wensen	Oktober 2020	pastoraal team-bestuur	
25	Korenrooster voor vier kerken	Oktober 2020	pastoraal team	
26	Sluiting van 9 kerken voor weekendvieringen	1 ^e kwartaal 2021	pastoraal team-locaties	
27	Uitvaarten en bijzondere vieringen gaan door tot onttrekking aan de eredienst/moment naar nieuwe eigenaar			
28	Organisatie: vervoer vanuit de verschillende locaties naar Euchar. Centrum	Januari 2021	bestuur-pastoraal team-locaties	
29	Informatiebijeenkomst vrijwilligers Eucharistisch Centrum	1 ^e kwartaal 2021	pastoraal team	
30	Afscheid en/of begeleiding liturgische vrijwilligers	1 ^e kwartaal 2021	pastoraal team-bestuur	
31	Plan verkoop/herbestemming kerkgebouw en inventaris. NB. Traject herbestemming gebouwen' gaat door tot verkoop van het kerkgebouw een feit is			7
32	Verzoek machtiging tot verkoop		bestuur	8
33	Instellen van liquidatiecommissie die zich buigt over inventaris			
34	Vormen van 'lokaal geloven' krijgen (verder) gestalte			
35	Beslissing over de organisatie van de geloofsgemeenschappen	Medio 2021	bestuur-locatieraden-pastoraal team	